

2022

DZIAŁANIE NR 1:
RAPORT INTERAKTYWNY

Środowiskowe

WYZWANIA I DZIAŁANIA NA RZECZ KLIMATU

CZĘŚĆ 4

BADANIE FOKUSOWE Z KADRĄ
SYSTEMU KSZTAŁCENIA I
SZKOLENIA ZAWODOWEGO (VET)
(POLSKA I WŁOCHY)

W ramach projektu:
VEforCA

Przygotowane przez:

**Fundację „Fundusz
Inicjatyw” z udziałem
Prometeo**

Zastrzeżenie:

Ten projekt otrzymał dofinansowanie z Unii Europejskiej. Treść raportu wyraża wyłącznie poglądy jej autora(ów). Komisja Europejska nie ponosi jakiegokolwiek odpowiedzialności za wykorzystanie informacji zawartych w publikacji.

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

**Co-funded by
the European Union**

**Co-funded by
the European Union**

Erasmus +, Action Type KA210-VET - Small-scale partnerships in vocational
education and training

Project: 2021-2-PL01-KA210-VET-000047985

What Vocational Education can do for Climate Action (VEforCA)

Działanie nr 1: Interactive report: environmental challenges and climate action

RAPORT PODSUMOWUJĄCY

Badania, część 4

Badanie fokusowe z kadrą systemu kształcenia i szkolenia zawodowego (VET) – Polska i Włochy

Wersja językowa: polska

Przygotowane przez:

Fundacja „Fundusz Inicjatyw”

PROMETEO

w ramach projekt

What Vocational Education can do for Climate Action (VEforCA)

Co-funded by
the European Union

© Fundacja „Fundusz Inicjatywa ”

© Prometeo , 2022

This license lets others remix, adapt, and build upon this work non-commercially, as long as they credit us and license their new creations under the identical terms.

<https://creativecommons.org/licenses/?lang=en>

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.pl>

Zastrzeżenie: Ten projekt otrzymał dofinansowanie z Unii Europejskiej. Treść raportu wyraża wyłącznie poglądy jej autora(ów). Komisja Europejska nie ponosi jakiegokolwiek odpowiedzialności za wykorzystanie informacji zawartych w publikacji.

Spis treści

Wstęp.....	6
Ogólne wnioski z badania fokusowego z kadrami VET w Polsce i we Włoszech.....	7
Przebieg badania.....	8
Pytanie nr 1.....	8
Wnioski	8
Odpowiedzi polskich uczestników:	8
Odpowiedzi włoskich uczestników:	9
Pytanie nr 2.....	10
Wnioski	10
Odpowiedzi polskiej kadry:.....	10
Odpowiedzi włoskiej kadry:.....	11
Pytanie nr 3.....	12
Wnioski	12
Odpowiedzi polskich uczestników:	12
Odpowiedzi włoskich uczestników:	13
Pytanie nr 4.....	13
Wnioski	13
Odpowiedzi polskiej kadry:.....	14
Odpowiedzi włoskiej kadry:.....	15
Pytanie nr 5.....	16
Wnioski	16
Odpowiedzi polskiej kadry VET:.....	16
Odpowiedzi włoskiej kadry VET:	16
Pytanie nr 6.....	17
Wnioski	17
Odpowiedzi polskich uczestników:	17
Odpowiedzi włoskich uczestników:	18

Wstęp

Badania fokusowe z kadrami VET zostały zrealizowane w ramach projektu „What Vocational Education can do for Climate Action” (VEforCA) przez instytucje partnerskie: Fundację „Fundusz Inicjatyw” oraz PROMETEO. Badanie fokusowe stanowi trzecią część badań w ramach projektu (obok badań z danych zastanych, badań ankietowych, wywiadów bezpośrednich z ekspertami). Na badania fokusowe składają się dwa po dwa spotkania fokusowe w każdym kraju (w Polsce i we Włoszech) – z uczniami oraz kadrami VET. Niniejszy raport obejmuje wyniki badań fokusowych, które odbyły się we Włoszech i w Polsce z grupą edukatorów / kadrami sektora VET.

Celami badań w ramach projektu, w tym badań fokusowych w krajach partnerskich była:

- Identyfikacja problemów środowiskowych postrzeganych przez społeczności lokalne jako szczególnie pilne i poważne.
- Identyfikacja wyzwań środowiskowych, które mają bezpośredni wpływ na codzienne życie obywateli.
- Gromadzenie studiów przypadków dotyczących działań na rzecz klimatu związanych z istniejącymi udanymi inicjatywami podjętymi w każdym kraju partnerskim w celu zaangażowania sektora VET w działania na rzecz klimatu.
- Omówienie studiów przypadków zidentyfikowanych w ramach badań danych zastanych oraz badań ankietowych.
- Analiza mocnych i słabych stron oraz możliwości powielania podejść do nauki obywatelskiej.
- Identyfikacja metod i praktyk stosowanych w edukacji VET w kontekście istniejących lokalnie problemów środowiskowych w celu otwarcia nauki obywatelskiej i zwiększenia udziału w niej obywateli, zwłaszcza tych ze środowisk defaworyzowanych i rodziców.

Badanie fokusowe z kadrami VET we Włoszech zostało przeprowadzone 3 października 2022 roku w miejscowości Varallo. W badaniu jako uczestnicy udział wzięło 5 przedstawicieli kadry sektora VET. W dalszej części raportu uczestnikom fokusa zostaną przypisane numery według zasady: Nauczyciel 1 – przedstawiciel kadry VET we Włoszech nr 1, Nauczyciel 2 – przedstawiciel kadry we Włoszech nr 2, itd. do numeru: Nauczyciel 5 – przedstawiciel kadry we Włoszech nr 5.

Moderatorem fokusa we Włoszech był P. Carlo Smaldone Villani.

Badanie fokusowe w Polsce z kadrami sektora kształcenia i szkolenia zawodowego odbyło się 9 grudnia 2022 w Lublinie (ul. Okopowa 5). Fokus trwał 1 godzinę i 20 minut. Rozpoczął się o godz. 15.30 i zakończył o godz. 16.50.

Uczestnikami fokusa było 5 osób (kobiet) – kadra VET (trenerzy, doradcy zawodowi, pośrednik pracy, kadra menedżerska i administracyjna instytucji szkoleniowych w tym koordynatorzy projektów szkoleniowych i z zakresu rynku pracy).

W dalszej części raportu uczestnikom fokusa polskiego zostaną przypisane numery według zasady: K1 – przedstawiciel kadry VET w Polsce nr 1, K2 – przedstawiciel kadry w Polsce nr 2, itd. do numeru K5 – przedstawiciel kadry w Polsce nr 5.

Moderatorem fokusa w Polsce była P. Agnieszka Stawiszyńska. Moderatorem pomocniczym był dr Dominik Kubas.

Główne punkty spotkania fokusowego w obydwu krajach partnerskich:

1. Powitanie uczestników – kadry VET przez moderatorów.
2. Podpisanie przez uczestników listy obecności oraz klauzul informacyjnych dotyczących przetwarzania danych osobowych.
3. Wprowadzenie uczestników przez moderatora do projektu (cele projektu, grupy docelowe, planowane rezultaty).
4. Prezentacja uczestnikom celów spotkania fokusowego (cele badania, uczestnicy, sposób wykorzystania danych).

5. Wyjaśnienie uczestnikom pojęcia „podejścia do nauki obywatelskiej”.
6. Przeprowadzenie dyskusji na 6 głównych tematów.
7. Podziękowanie uczestnikom za udział w badaniu.

Ogólne wnioski z badania fokusowego z kadrami VET w Polsce i we Włoszech

Z przeprowadzonego z kadrami sektora VET badania fokusowego w Polsce oraz we Włoszech nasuwa się kilka wniosków.

Po pierwsze, w obydwu krajach uczestnicy fokusa (kadra VET) wskazali dosyć zgodnie, iż aktualnie najpilniejsze kwestie środowiskowe i klimatyczne to: zanieczyszczenie powietrza, zanieczyszczenie wody, zmiany klimatyczne, w tym ocieplenie klimatu, susze ale także powodzie i gwałtowne zjawiska atmosferyczne. Kadra podkreśliła także problemy z niedostateczną segregacją odpadów przez polskie i włoskie społeczeństwa oraz niewystarczający poziom recyklingu odpadów. Kadra zwróciła uwagę, iż jedną z przyczyn dużej ilości odpadów jest współcześnie konsumpcjonizm, nadmierne zakupy, często z powodu mody czy zachcianek.

Po drugie, w aspekcie działań jakie sektor i kadra VET może odegrać w walce ze zmianami klimatu, uczestnicy badania w obydwu krajach byli zgodni co do faktu, iż sektor VET może odgrywać ważną rolę. Kadra zwróciła uwagę, iż punktem wyjścia musi być podnoszenie świadomości obywateli w zakresie zagrożeń środowiskowych oraz możliwych codziennych działań na rzecz klimatu. Uczestnicy badania wymienili także działania / inicjatywy proekologiczne jakie można wdrażać w sektorze VET, np. szkoleniowe moduły ekologiczne, gadżety ekologiczne – sadzonki krzewów/drzew, wielokrotne stosowanie plastikowych identyfikatorów, mniejsza liczba papierowej dokumentacji, aktywności szkoleniowe na zewnątrz / w terenie, ograniczenie sztucznego oświetlenia w salach szkoleniowych, stosowanie naczyń wielokrotnego użycia podczas cateringu, zamawianie cateringu wege,

Po trzecie, wśród kwestii, które zdaniem kadry VET stanowią utrudnienie / przeszkodę w angażowaniu się obywateli w działania na rzecz klimatu oraz uczestniczeniu w inicjatywach nauki obywatelskiej, uczestnicy byli zgodni, iż najważniejsza jest świadomość ludzi, dostępny czas, chęć działania, czynienia małych kroków i zmiany choćby swoich codziennych nawyków. Podkreślono współczesne szybkie tempo życia wszystkich, bez wyjątku (w tym uczestników szkoleń, edukatorów), a co za tym idzie brak czasu na działania proekologiczne / udział w inicjatywach obywatelskich, a często nawet na przemyślenia w tym aspekcie. Włoska kadra zwróciła ponadto uwagę na rozpowszechnianie poprzez media społecznościowe, szczególnie wśród młodych ludzi, złych, nie ekologicznych nawyków i działań.

Po czwarte, w aspekcie możliwości wykorzystania inicjatyw nauki obywatelskiej w sektorze kształcenia i szkolenia zawodowego, kadra wskazała, iż oddolnie w instytucjach VET nie jest to proste do zrealizowania. Instytucje VET realizują programy szkoleń, które już wcześniej zostały opracowane, często programy szkoleń są szczegółowo zdefiniowane we wnioskach aplikacyjnych / projektach. Ponadto kadra VET nie dysponuje odpowiednimi materiałami edukacyjnymi, ćwiczeniowymi, aby wdrażać takie zagadnienia do prowadzonych aktualnie zajęć. Kadra polska zwróciła uwagę, iż aby z sukcesem wdrażać inicjatywy ekologiczne nauki obywatelskiej w sektorze VET, to musiałoby to zostać określone odgórnie, wręcz narzucone instytucjom VET. Jednocześnie instytucjom VET i kadrze musiałoby zostać dostarczone odpowiednie narzędzia i materiały edukacyjne do wykorzystania w trakcie szkoleń. Kadra włoska zwróciła dodatkowo uwagę na trudność jaką jest zapewnienie

Co-funded by
the European Union

bezpieczeństwa uczestnikom / uczniom w trakcie aktywności szkoleniowej w ramach nauki obywatelskiej (np. zajęcia poza salą szkoleniową).

Po piąte, kadra VET w obydwu krajach miała okazję uczestniczyć w akcjach proekologicznych. Wymieniono takie działania jak: wymiana elektrośmieci na sadzonki drzew / roślin, selektywną, segregację śmieci, ograniczanie zakupów, kupowanie używanych rzeczy zamiast nowych, naprawianie zepsutych rzeczy zamiast ich wyrzucanie, oddawanie lub sprzedawanie używanych rzeczy zamiast wyrzucanie na śmietnik, napełnianie tonerów do drukarki zamiast wyrzucanie ich po jednym użyciu, wsadzenie do ziemi po świętach Bożego Narodzenia drzewka choinkowego, żeby dalej rośło, korzystanie z komunikacji miejskiej. Kadra wymieniła też zorganizowane akcje ekologiczne realizowane na większą skalę jak: "Let's Clean Up the World", "Vegetable garden in conduct" project.

Po szóste, w zakresie możliwych praktyk i narzędzi celem otwarcia sektora VET na naukę obywatelską i działania pro środowiskowe, kadra VET w obydwu krajach była zgodna, iż punktem wyjścia jest zwiększanie świadomości i wiedzy ekologicznej, zarówno trenerów jak i społeczeństwa. Kadra VET może uwrażliwiać uczestników szkoleń na zmiany klimatu i kwestie ekologiczne. Polscy uczestnicy wskazali, iż korzystne byłoby odgórne wsparcie dla takich inicjatyw, np. wsparcie polityczne. Jednocześnie, aby kadra VET mogła takie inicjatywy wdrażać sama musi zostać przeszkolona oraz uzyskać dostęp do odpowiednich narzędzi i materiałów szkoleniowych / ćwiczeniowych. Celem promowania nauki obywatelskiej i otwarcia jej na większy udział obywateli potrzebne byłyby działania na większą skalę, np. kampanie informacyjne w mediach. Wskazano także na możliwe do wdrażania oddolnie przez instytucje VET, proekologiczne działania nieznacznej skali, takie jak: segregowanie odpadów w salach szkoleniowych, stosowanie naczyń wielokrotnego użytku na cateringu, ekologiczne gadżety dla uczestników szkoleń, ograniczenie zużycia papieru, tonerów.

Przebieg badania

Główna część spotkania fokusowego rozpoczęła się od zagadnienia obejmującego najbardziej pilne kwestie środowiskowe i zmiany klimatu, w tym w lokalnym otoczeniu Uczestników.

Pytanie nr 1

Jakie problemy wynikające ze zmian klimatycznych są najpilniejsze, mają największe oddziaływanie na nas? (What is the most urgent issue from your point of view related to climate change? Supplementary questions: What are environmental issues perceived as particularly urgent and serious by the local communities? What are environmental challenges which have a direct impact on citizens' daily life?).

Wnioski

Jako najpilniejsze kwestie środowiskowe i klimatyczne kadra VET wskazała: zanieczyszczenie powietrza, zanieczyszczenie wody, zmiany klimatyczne, w tym ocieplenie klimatu, susze, powodzie i gwałtowne zjawiska atmosferyczne. Uczestnicy fokusa zwrócili uwagę na problemy z niedostateczną segregacją odpadów przez obydwie społeczności oraz niewystarczający poziom recyklingu odpadów. Kadra polska zauważyła, iż duża liczba odpadów jest współcześnie wynikiem konsumpcjonizmu, nadmiernego kupowania, często niepotrzebnych rzeczy, np. ubrań z powodu mody.

Odpowiedzi polskich uczestników:

K5:

- „Smog, zanieczyszczenie powietrza, spalanie w piecach nieodpowiednich rzeczy”
- „Nadmiar spalin w powietrzu”.

K4:

Co-funded by
the European Union

- „Nadmierny konsumpcjonizm, na wysypiskach są stosy np. urządzeń elektrycznych, ludzie zbyt często wymieniają sprzęty, bo coś jest nowe i modne”,

- „Brak świadomości, że nie wszystko potrzebujemy”.

K5:

- „Konsumpcjonizm jest związany z modą, np. ubrania co chwila się zmieniają. Wyrzucamy rzeczy, a co chwila po to samo sięgamy”,

- „Koło Puław jest ścieżka ornitologiczna, a jest tam kumulacja śmieci, butelki plastikowe, składowiska odpadów”.

K2:

- „Problem ze segregacją śmieci, recyklingiem. Nie potrafimy segregować śmieci, np. salach szkoleniowych jest jeden kosz na śmieci, gdzie wrzucamy wszystkie odpady”.

K3:

- „Nie używamy opakowań wielokrotnego użytku na szkoleniach”.

K2:

- „Jest przekonanie, że po co segregować odpady jak potem wszystko trafia do jednego kontenera czy smięciarki”.

K5:

- „Ludzie mają świadomość konsekwencji zmian klimatu w przyszłości, ale odsuwają od siebie te myśli”.

K2:

- „Świadomość zmian klimatu jest coraz większa, dzieci w szkole są uczone o segregacji, coraz mniej ludzi kwestionuje efekt cieplarniany”.

K1:

- „Zanieczyszczenie powietrza, wody, zmiany klimatyczne”.

Odpowiedzi włoskich uczestników:

Nauczyciel 1:

- „Prawidłowe wykonywanie recyklingu”.

Nauczyciel 2:

- „Prawidłowe wykonywanie recyklingu”.

Nauczyciel 3:

- „Zanieczyszczenie powietrza (mikroplastik)”.

Nauczyciel 4:

- „Unikanie marnotrawstwa we wszystkich środowiskach”.

Nauczyciel 5:

- „Zanieczyszczenie wody”.

Nauczyciel 1:

- „Wywóz śmieci to pilna sprawa i konieczne jest nie tylko wpojenie tego dzieciom, ale co ważniejsze, ponowna edukacja dorosłych w zakresie bardziej zrównoważonego stylu życia”.

- „Ryzykując, że się powtórzę, najpilniejszym wyzwaniem środowiskowym jest nadal zbiórka środowiskowa, rozumiana jako reedukacja. Dopóki nie będzie jasne, że zaangażowanie jednostki ma kluczowe znaczenie i że odpowiedzialność musi być dzielona, niemożliwe będzie uświadomienie ludziom, że nawet jeden kawałek plastiku rzucony w niewłaściwe miejsce stwarza problem z łańcuchem”.

Nauczyciel 2:

- „Właściwe segregowanie śmieci i pozostawienie czystego otoczenia, bo jesteśmy w miejscu, gdzie przyroda przyciąga uwagę wszystkich, bo szacunek do miasta jest ponad wszystko. Z perspektywy nauczyciela wyzwaniem jest skłonienie uczniów do internalizacji zagadnienia segregacji odpadów i

Co-funded by
the European Union

samodzielnego dbania o środowisko. To także walka z gorączkowym tempem życia, które skłania rodziców do używania jednej torby, bo to wygodne i nie dają dobrego przykładu swoim dzieciom”.

- „Katastrofalne zdarzenia, takie jak powódzie, mają wpływ na życie obywateli”.

Nauczyciel 3:

- „Zmiany klimatu, takie jak powódzie i susze”,
- „Właściwa zbiórka surowców wtórnych”,
- „Redukcja zanieczyszczających gazów”,
- „Kultura non-waste i redukcja odpadów technologicznych”,
- „Kultura ochrony środowiska”.

Nauczyciel 4:

- „Ekstremalne zdarzenia środowiskowe”.

Nauczyciel 5:

- „Okresy dotkliwej suszy, nadmiernego upału, oberwania chmur i gradu. Wyzwanie dla właściwej utylizacji odpadów. Ekstremalne zjawiska pogodowe. Szacunek i troska o środowisko naturalne oraz ochrona flory i fauny. Nadmierne korzystanie ze środków transportu”.

Kolejnym punktem spotkania było omówienie roli jaką sektor i kadra VET mogą odegrać w walce ze zmianami klimatu.

Pytanie nr 2

Czy kształcenie i szkolenie zawodowe może odegrać rolę w walce ze zmianami klimatu (nie tylko szkolenia ale również poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, praktyki i staże)? (Do you think that VET education can play a role in fighting against climate change? Supplementary questions: Do you know any climate actions - successful initiatives - taken to involve VET staff and VETs in climate actions? Have environmental actions or environmental education been implemented in your organisation? What actions can a VET educator take (and what would be a VET provider's actions) in this regard?).

Wnioski

Uczestnicy badania w obydwu krajach byli zgodni co do tego, iż sektor VET może odegrać istotną rolę w walce ze zmianami klimatu. Kadra zwróciła uwagę, iż punktem wyjścia jest podnoszenie świadomości obywateli w zakresie zagrożeń środowiskowych oraz możliwych do realizacji przez każdego z nas codziennie działań na rzecz klimatu. Uczestnicy fokusa wymienili przykłady inicjatyw proekologicznych jakie można wdrożyć w sektorze VET, np. ekologiczne moduły na szkoleniach zawodowych, ekologiczne gadżety dla uczestników – sadzonki krzewów/drzew/roślin, wielokrotne stosowanie plastikowych identyfikatorów, mniejsza liczba papierowej dokumentacji, aktywności szkoleniowe w terenie, ograniczenie sztucznego oświetlenia w salach szkoleniowych, stosowanie naczyń wielokrotnego użytku, catering wege,

Odpowiedzi polskiej kadry:

K5:

- „W każdym szkoleniu poświęcić fragment (np. 5 minut) na temat ekologii, uświadomić uczestników”,

- „W naszej fundacji stosowaliśmy gadżety ekologiczne – sadzonki krzewów/drzew. I tutaj przy okazji można coś o ekologii powiedzieć, wyświetlić krótki film. Prosimy uczestników o zdjęcia, żeby uczestnik szkolenia wysłał jak posadził sadzonkę. Można konkurs zrobić na najlepszą sadzonkę”.

K4:

- „Trenerzy mogą promować ekologiczne rozwiązania, np. żeby wielokrotnie stosować plastikowe identyfikatory z nazwiskami podczas kolejnych / różnych szkoleń. Wykorzystać te same

identyfikatory dla kolejnych grup szkoleniowych, a nie jednorazowo. Żeby uczestnicy nie zabierali identyfikatorów do domu tylko zwracali po szkoleniu organizatorowi”.

- „Prowadzić aktywności szkoleniowe na zewnątrz / w terenie”.

K2:

- „Przemawianie do uczestników szkolenia językiem korzyści, np. ograniczmy sztuczne oświetlenie w Sali, bo wtedy nam się lepiej myśli, nasze mózgi lepiej pracują”.

K5:

- „Stosować naczynia wielokrotnego użycia podczas cateringu na szkoleniach”.

K2:

- „Zamawianie cateringu wege, np. raz w tygodniu, tłumaczyć uczestnikom że nie musimy codziennie jeść mięsa”.

K3:

- „Dokumenty papierowe mogłyby być bardziej oszczędnie robione, np. listy obecności na kilka dni szkolenia na jednej kartce papieru, a nie na każdy dzień lista obecności na odrębnej kartce A4”.

K1:

- „Warto wprowadzać elementy proekologiczne podczas kursów: mniej drukowanych materiałów, jeśli są potrzebne niech będą drukowane dwustronnie/wielokrotnie wykorzystywane itp. Można by „przemycać” treści na temat ekologii w trakcie szkoleń”.

Odpowiedzi włoskiej kadry:

Nauczyciel 1:

- „Oczywiście edukacja i nauczanie są kluczowe! Trzeba zacząć od samego początku, aby szkolić ludzi, którzy są świadomi, że ich działania odbijają się (pozytywnie lub negatywnie) na wszystkich”.

Nauczyciel 2:

- „Oczywiście, ponieważ właściwe szkolenie uczniów oznacza właściwe szkolenie przyszłych pokoleń”.

Nauczyciel 3:

- „Tak”.

Nauczyciel 4:

- „Zdecydowanie tak, z podanymi przez nas przykładami”.

Nauczyciel 5:

- „Tak”.

Nauczyciel 1:

- „Tak, zrealizowano różne projekty związane z tematyką zbiórki surowców wtórnych”,

- „Tak na pewno”,

- „Zdecydowanie dawanie dobrego przykładu i bycie pierwszym, który robi to, co mówi innym”.

Nauczyciel 2:

- „Projekty ekologiczne dotyczące zbiórki surowców wtórnych”,

- „Tak. Z pewnością istnieje wiele przydatnych działań, które nauczyciel może podjąć, jeśli chodzi o podnoszenie świadomości uczniów w zakresie tego rodzaju zagadnień”.

Nauczyciel 3:

- „Tak, zbiórka recyklingowa”,

- „Kurs ochrony środowiska (ochrona rzek)”,

- „Tak, część programu edukacji obywatelskiej”,

- „Podnoś świadomość poprzez stymulujące działania, takie jak oglądanie filmów”.

Nauczyciel 4: *Nie odpowiedział.*

Nauczyciel 5:

Co-funded by
the European Union

- „Kiedy zajmujemy się edukacją obywatelską, wiele miejsca poświęca się edukacji ekologicznej. W zeszłym roku w szkole zorganizowano projekt mający na celu poznanie rzeki jako środowiska, które należy chronić, i wyjaśniono dziką przyrodę”.

W kolejnym kroku dyskusji moderator przeszedł do kwestii, które stanowią utrudnienie / przeszkodę w angażowaniu się w działania na rzecz klimatu / uczestniczeniu w inicjatywach nauki obywatelskiej.

Pytanie nr 3

Jakie są największe przeszkody utrudniające uczestnictwo / angażowanie się w naukę obywatelską / działania na rzecz ochrony środowiska? (What are the biggest obstacles from your point of view to participating / engagement in citizen science / environmental protection activities?).

Wnioski

Kadra VET w obydwu krajach była zgodna, iż najważniejsze przeszkody w angażowaniu się obywateli w działania na rzecz klimatu oraz uczestniczeniu w inicjatywach nauki obywatelskiej, to niedostateczna świadomość tego zagadnienia wśród ludzi, szybkie tempo życia i brak czasu na angażowanie się w takie akcje. Kadra zwróciła uwagę, iż na początku procesu potrzebna jest chęć działania, czynienia choćby małych kroków i zmiany swoich codziennych nie ekologicznych nawyków. Podkreślono współczesne szybkie tempo ludzi (w tym uczestników szkoleń, edukatorów), a co za tym idzie brak czasu na działania proekologiczne, udział w inicjatywach obywatelskich, a często nawet na namysł w tym aspekcie. Włoska kadra zwróciła ponadto uwagę na rozpowszechnianie poprzez media społecznościowe, szczególnie pośród młodych ludzi, złych, nie ekologicznych nawyków i działań.

Odpowiedzi polskich uczestników:

K5:

- „Zależy od świadomości uczestników, w społeczeństwie dużo osób na co dzień nie myśli o kwestiach klimatycznych. W pracy mieliśmy kiedyś akcję, żeby nie używać plastikowych butelek z wodą oraz żeby zbierać nakrętki”.

K1:

- „Uczestnicy nie mają celu edukacyjnego w zakresie ekologii jak przychodzą na szkolenie / do projektu”.

K4:

- „Nawyki ludzi, nawet jak coś pozytywnego dla środowiska robimy to przez krótki czas, a potem wracamy do starych, złych nawyków”.

- „Jest przekonanie, że ja jeden nic nie zmienię i moje działania nie mają sensu”.

K5:

- „My w pracy kiedyś stosowaliśmy papierowe torebki na drugie śniadanie zamiast filii/plastiku. Papier okazał się niepraktyczny, kanapki robiły się mokre. Duża liczba osób w firmie się nie stosowała do tego działania”.

- „Ludzie nie mają poczucia, że ich pojedyncze działania wywierają jakiś efekt na środowisko”.

K1:

- „Powtarzający się schemat, że myślimy, że nic sami nie zmienimy. Gdyby każdy coś zmienił w swoim działaniu, to suma tych działań coś by zmieniła na lepsze”.

- „Oddychamy fatalnym powietrzem”.

K5:

- „Największe zanieczyszczenia pochodzą z dużych zakładów produkcyjnych. Trzeba edukować społeczeństwo, wywierać naciski na polityków, żeby było więcej działań proekologicznych”.

K2:

Co-funded by
the European Union

- „Potrzebne jest zaostrzenie przepisów prawnych w zakresie ekologii. Państwo polskie samo z siebie niewiele robi, tyle co UE narzuca”.

K4:

- „W domach jednorodzinnych ludzie palą byle czym”.

K5:

- „Pandemia sprawiła, że kwestie ekologiczne zeszły na dalszy plan”.

Odpowiedzi włoskich uczestników:

Nauczyciel 1:

- „Zdecydowanie ograniczony czas, obowiązki związane z życiem codziennym i tendencja do wyrzucania odpadów tam, gdzie najszybciej, a nie tam, gdzie należy je wyrzucić”.

Nauczyciel 2:

- „Gorączkowe tempo codziennego życia, które prowadzi do wybierania wygodnych rozwiązań zamiast rozsądnych rozwiązań, oprócz zakorzenionych w nas złych nawyków”.

Nauczyciel 3:

- „Brak angażujących lub niewłaściwie rozpowszechnionych propozycji”,

- „Brak czasu lub problemy osobiste lub rodzinne”.

Nauczyciel 4:

- „Złe nawyki obserwowane u dorosłych wokół uczniów oprócz złego przykładu danego przez środki masowego przekazu i społeczności (instagram, facebook)”.

Nauczyciel 5:

- „Szalone tempo, brak czasu. Lenistwo. Niepozytywne wzorce do naśladowania pokazywane przez telewizję i media społecznościowe, takie jak Facebook”.

Kolejnym punktem dyskusji było omówienie możliwości wykorzystania inicjatyw nauki obywatelskiej w sektorze kształcenia i szkolenia zawodowego.

Pytanie nr 4

Czy takie lub podobne inicjatywy mogłyby zostać wdrożone w organizacjach szkoleniowych podczas zajęć kształcenia i szkolenia zawodowego? (Could such or similar initiatives be implemented in your organisations, during lessons with VETs? Supplementary questions: What are the strengths and weaknesses of these actions? Why could/could not they be implemented in the VET sector/your organisations? Have you had a chance to be a part of any citizen science activity (of what sort)?).

Wnioski

Kadra obydwu krajów wskazała, iż oddolne wdrażanie inicjatyw nauki obywatelskiej w sektorze kształcenia i szkolenia zawodowego nie jest to proste do zrealizowania. Kadra włoska zwróciła tutaj uwagę na trudności w zapewnieniu bezpieczeństwa uczestnikom / uczniom w trakcie aktywności szkoleniowej w ramach nauki obywatelskiej poza salą szkoleniową. Kadra polska podkreśliła, iż instytucje VET realizują już wcześniej opracowane i zatwierdzone w projektach programy szkoleń i ich modyfikacja o elementy ekologiczne lub nauki obywatelskiej nie jest możliwa. Uczestnicy fokusa zwrócili ponadto uwagę, iż kadra VET w Polsce nie dysponuje odpowiednimi materiałami edukacyjnymi, ćwiczeniowymi, aby wdrażać takie zagadnienia do prowadzonych aktualnie zajęć. Kadra polska zwróciła też uwagę, iż wdrażanie inicjatyw ekologicznych w ramach nauki obywatelskiej w sektorze VET, powinno zostać uregulowane ogólnie, wręcz narzucone instytucjom VET. Jednocześnie instytucjom i kadry VET należy zapewnić dostęp do odpowiednich narzędzi i materiałów edukacyjnych.

Odpowiedzi polskiej kadry:

K2:

- „Niektóre zachowania ekologów, np. wylewanie zupy na obrazy w muzeum, sprawia że naukowcy środowiskowi nie są poważnie traktowani w społeczeństwie”.

K5:

- „Uczestnicy na szkoleniu z ICT mogliby wziąć udział w nauce obywatelskiej – zbieranie danych z wykorzystaniem aplikacji informatycznych”.

K3:

- „W trakcie szkolenia ICT prowadzonym na komputerach stacjonarnych trudno byłoby zrealizować elementy nauki obywatelskiej. Co innego szkolenie na smartfonach. Jednak nie wszyscy uczestnicy szkoleń komputerowych, zwłaszcza osoby 50+, mogliby się odnaleźć na szkoleniu z wykorzystaniem smartfonów zamiast komputerów”.

K5:

- „Uczestnicy muszą mieć podstawowa wiedze o smartfonach i aplikacjach, żeby wziąć udział w akcji nauki obywatelskiej (zbierania danych)”.

K2:

- „Nawet, gdy Uczestnicy są skłonni, chętni by się uczyć nowych rzeczy i angażować w naukę obywatelską, to programy naszych szkoleń są już wcześniej opracowane (zapisane we wniosku o dofinansowanie projektu) i nie uwzględniają nauki smartfona czy aplikacji w ramach nauki obywatelskiej.

K3:

- „W regulaminach konkursów musiałyby być zapisy, żeby w projektach (szkoleniach) bezpłatnych dla ludzi były elementy ekologii – musiałyby być odgórny zapis / nakaz”.

K2:

- „Trzeba by wprowadzić wytyczne programowe dla szkoleń/projektów, że musi być moduł z ekologii na szkoleniu, bo same instytucje VET i ich kadra nie wdrożą tego oddolnie”.

- „W naszej firmie trener odpowiada za wyłączenie po szkoleniu komputerów w sali, zgaszenie światła – to zawsze jakieś ekologiczne działania”.

K3:

- „Niektórzy uczestnicy projektów szkoleniowych nie chcą poświęcać czasu na ekologiczne moduły, chodzą ze szkolenia na szkolenie dla stypendium – zawód uczestnik szkoleń”.

- „Jeżeli byłoby narzucone w projekcie, że ileś godzin zajęć musi być z ekologii, to wtedy instytucja VET by to robiła, a uczestnicy szkoleń nie mieliby wyjścia i by uczestniczyli”.

K5:

- „W szkoleniu na 80 godzin można by dać 30 minut modułu z ekologii”.

K4:

- „Jak w regulaminie konkursu coś będzie narzucone, to potem każdy może inaczej interpretować. Trener musiałby mieć wytyczne i materiały szkoleniowe z ekologii, z których potem na szkoleniu może korzystać. Trener musi mieć schemat zajęć, materiały ćwiczeniowe”.

- „Ludzie nie wiedza o dostępnych aplikacjach w ramach inicjatyw nauki obywatelskiej, i dlatego się nie angażują. Trzeba by do ludzi dotrzeć ta informacją, wtedy część ludzi chętnie by się zaangażowała, np. emeryci, którzy mają czas”.

K1:

- „Włączanie elementów nauki obywatelskiej mogłoby być bardzo angażujące i korzystne. Trzeba byłoby się jednak zastanowić, co konkretnie można by robić i jakie miałyby to uzasadnienie w kontekście szkolenia zawodowego”.

K5:

- „Pisząc projekt trzeba by napisać we wniosku, że na szkoleniu zawodowym będzie moduł ekologiczny”.

K3:

- „Pomogłoby, gdyby na konkursach za moduły ekologiczne w projektach były kryteria premiujące w ocenie wniosków”.

K2:

- „Teraz każda instytucja VET do wniosków aplikacyjnych wpisuje, że będzie dwustronne drukowanie materiałów papierowych, oszczędność światła, tonerów – wszyscy to piszą we wnioskach na konkursy, a nie każdy faktycznie wdraża”.

Odpowiedzi włoskiej kadry:

Nauczyciel 1:

- „Tak”.

Nauczyciel 2:

- „Tak”.

Nauczyciel 3:

- „Tak”.

Nauczyciel 4:

- „Zdecydowanie tak i musimy upewnić się, że wszyscy są aktywnie, świadomie i odpowiedzialnie zaangażowani”.

Nauczyciel 5:

- „Jest to możliwe, ale musi być zorganizowane bardzo dokładnie iw każdym szczególe”.

Nauczyciel 1:

- „Mocne strony: Dawanie przykładu, jak powiedziałem wcześniej, jest kluczowe, a czasami świat edukacji staje się jedynym centrum edukacyjnym dla niektórych osób: tym bardziej, że jeszcze ważniejsze staje się edukowanie i zmuszanie ludzi do myślenia”.

- „Słabe strony: zdecydowanie przepisy bezpieczeństwa, które wyznaczają granice.

- „Nie”.

Nauczyciel 2:

- „Mocne strony: Zastanów się nad szczegółami, które są uważane za oczywiste lub o których uczniowie nie wiedzą, i wykorzystaj potencjał obszaru”.

- „Słabe strony: przepisy bezpieczeństwa, które często ograniczają organizację wycieczek edukacyjnych”.

- „Nie”.

Nauczyciel 3:

- „Słabe strony: ograniczenia związane z przestrzeganiem przepisów bezpieczeństwa i zarządzaniem wyjściami (uprawnienia i zezwolenia)”.

- „Mocne strony: zróżnicowane środowisko, które pozwala na doświadczenia i refleksję. Zaangażowanie: poruszanie różnych aspektów”.

- „Tak, projekt "Prowadzenie ogródka warzywnego”.

Nauczyciel 4:

- „Słabe strony: ograniczenia związane z przestrzeganiem przepisów bezpieczeństwa. Możliwość obrażeń”.

- „Mocne strony: Refleksja, bogactwo naturalne i wycieczki po okolicy”.

- „Tak, projekt "Prowadzenie ogródka warzywnego”.

Nauczyciel 5:

- „Słabe strony: ograniczenia związane z przepisami bezpieczeństwa w zarządzaniu wyjściami”.

- „Mocne strony: naturalne bogactwo środowiska, w którym żyjemy, bogate w stresy środowiskowe”.

- „Tak, projekt "Prowadzenie ogródka warzywnego”.

Co-funded by
the European Union

W kolejnym kroku spotkania omówiono akcje / działania pro środowiskowe, w których kadra VET miała okazję wziąć udział.

Pytanie nr 5

Jaka była najbardziej imponująca rzecz lub działanie związane z kwestiami środowiskowymi, w których brał Pan/Pani udział? (What was the most impressive thing or activity related to environmental issues that you took part in?).

Wnioski

Kadra VET w obydwu krajach uczestniczyła w przeszłości w inicjatywach proekologicznych. Uczestnicy wymienili takie działania jak: wymiana elektrośmieci na sadzonki drzew i roślin, selektywną segregację odpadów, ograniczanie zakupów, kupowanie używanych rzeczy zamiast nowych, naprawianie zepsutych rzeczy zamiast ich wyrzucanie, oddawanie lub sprzedawanie używanych rzeczy zamiast wyrzucanie, ponowne napełnianie tonerów do drukarki, wsadzanie do ziemi po świętach Bożego Narodzenia drzewka choinkowego, korzystanie z komunikacji miejskiej. Kadra włoska wymieniła też konkretne akcje ekologiczne realizowane na większą skalę jak: "Posprzątajmy Świat", "Prowadzenie ogródka warzywnego".

Odpowiedzi polskiej kadry VET:

K3:

- „Wymiana elektrośmieci na sadzonki drzew / roślin – często w tym biorę udział, zamiast wyrzucać do śmieci zamieniam na sadzonki”.

K5:

- „Punkty zbiórki różnych typów odpadów są porozrzucane po całym mieście”.

K2:

- „Elektrośmieci w mojej gminie są odbierane raz lub 2 razy na rok”.

K5:

- „Punkty selektywnej zbiórki odpadów pracują w godzinach kiedy ja też jestem w pracy, nawet nie mam jak zawieźć”.

K4:

- „Kiedyś jak pracowałam za granicą to nauczyłam się prawdziwej segregacji śmieci. Odklejałam nawet etykiety z butelek plastikowych”.

- „Ja kupuję dużo używanych rzeczy, i dużo niepotrzebnych mi rzeczy oddaję lub sprzedaję, żeby uniknąć produkcji śmieci”.

K2:

- „W szkole u mojej córki jest miejsce, gdzie można oddać zużyte tonery do drukarki”.

- „Tonery do drukarki można napełniać jeden raz zamiast kupować całkiem nowy– mniej śmieci”.

K3:

- „Zasady segregowania śmieci się zmieniają, a ludzie działają z przyzwyczajenia, nie uaktualniają swojej wiedzy o segregacji”.

- „Ja co roku po świętach Bożego Narodzenia prawdziwą choinkę sadzę do ziemi, żeby dalej rosła”.

K1:

- „Staram się postępować proekologicznie na co dzień – segreguję śmieci, ograniczam konsumpcję, naprawiam sprzęty, zamiast kupować nowe, korzystam z komunikacji miejskiej”.

Odpowiedzi włoskiej kadry VET:

Nauczyciel 1:

- „Poza poświęceniem czasu na zaszczepienie szacunku do zasad recyklingu, nie, nie brałem udziału w niczym innym”.

Nauczyciel 2:

- „projekt „Posprzątajmy świat”, w ramach którego uczniowie chodzą ulicami miasta w rękawiczkach i mają worki na śmieci, aby posprzątać pozostawione na ziemi śmieci. To, co zrobiło na mnie wrażenie – jako nauczycielowi – to znajdowanie małych śmieci w najbardziej widocznych miejscach, takich jak plac, a zamiast tego znajdowanie dosłownie „wszystko” tuż za rogiem”.

Nauczyciel 3:

- „Projekt „Prowadzenie ogródka warzywego”.

Nauczyciel 4:

- „Recykling, ponieważ ratuje naszą planetę. Działalność związana z ochroną rzeki”.

Nauczyciel 5:

- „Zajęcia związane z odkrywaniem i ochroną środowiska rzeczno oraz projekt „Ogródek warzywny w prowadzeniu”.

Ostatnim punktem dyskusji fokusowej było omówienie możliwych praktyk i narzędzi w ramach sektora VET celem otwarcia go na naukę obywatelską i działania pro środowiskowe.

Pytanie nr 6

Jakie metody/narzędzia można wykorzystać w kształceniu i szkoleniu zawodowym, aby otworzyć naukę i zwiększyć udział obywateli, zwłaszcza tych ze środowisk defaworyzowanych i rodziców, w działaniach związanych z kwestiami środowiskowymi? (What methods/tools can be used in VET education to open up science and boost citizens', especially those with a disadvantaged background and parents, participation in actions related to environmental issues?).

Wnioski

Kadra VET w obydwu krajach była zgodna, iż punktem wyjścia dla otwarcia sektora VET na naukę obywatelską i działania pro środowiskowe jest zwiększanie świadomości i wiedzy ekologicznej, zarówno pośród trenerów jak i w społeczeństwie. Włoscy uczestnicy podkreślili, iż kadra VET, bez wątplenia, może uwrażliwiać uczestników szkoleń na zmiany klimatu i kwestie ekologiczne. Polscy uczestnicy fokusa wskazali na korzyści z ogólnego planowania takich inicjatyw, np. przez instytucje publiczne. Zwrócono uwagę, iż kadra VET musi zostać przeszkolona oraz uzyskać dostęp do odpowiednich narzędzi i materiałów szkoleniowych / ćwiczeniowych. Podkreślono wagę mediów w promowaniu nauki obywatelskiej i otwarciu jej na większy udział obywateli, poprzez np. kampanie informacyjne. Kadra polska wskazała możliwe do wdrażania oddolnie przez instytucje VET proekologiczne inicjatywy, takie jak: segregowanie odpadów w salach szkoleniowych, stosowanie naczyń wielokrotnego użytku, ekologiczne gadżety dla uczestników szkoleń, ograniczenie zużycia papieru czy tonerów.

Odpowiedzi polskich uczestników:

K5:

- „Przeciętny człowiek chętnie by uczestniczył w akcjach z zakresu ochrony środowiska, ale nie ma politycznego wsparcia takich inicjatyw”.

- „Trenerzy chętnie podnieśliby swoją wiedzę w zakresie nauczania ekologii”.

K3:

- „Na trenerach trzeba by wymusić prowadzenie modułów ekologicznych”,

- „Można segregować śmieci w salach szkoleniowych”,

- „Stosować naczynia wielokrotnego użytku na catering zamiast jednorazowych”,

- „Gadżety w postaci roślin / sadzonek zamiast innych przedmiotów dla uczestników”,

- „Ciekawe filmy o ekologii z internetu uczestnikom wyświetlać, żeby ich zaintrygować”,

**Co-funded by
the European Union**

- „W telewizji mogłyby być animowane filmy o ekologii”,
- „Dla trenerów trzeba by stworzyć bazę materiałów edukacyjnych / filmów, z których mogliby korzystać na szkoleniu”.

K2:

- „Ekologia w niektórych firmach jest trochę na pokaz, firmy chwalą się, że są ekologiczne, że stosują praktyki ekologiczne. Niektóre firmy mają np. w biurze 4 drukarki, a wystarczyłaby im jedna”.
- „Znak trenera, który zrezygnował z papierowych wizytówek. Ma kod QR na smartfonie i tak zostawia na siebie namiary”.

K3:

- „Za rzeczy ekologiczne płacimy więcej niż za klasyczne (mniej ekologiczne). Cena produktów ekologicznych musiałaby być zbliżona do ceny produktu tradycyjnego, wtedy więcej ludzi by kupiło ekologiczny produkt”.

K2:

- „Ta sama firma produkuje jeden produkt w ekologicznym (szklanym opakowaniu) i drugi o takim samym zastosowaniu produkt w nie ekologicznym (plastikowym) opakowaniu. Nawet jak kupimy produkt ekologiczny to i tak wspieramy finansowa tę samą firmę”.

K5:

- „Trenerom i organizacjom VET trzeba by rozesłać / udostępnić materiały szkoleniowe, rekomendacje w zakresie szkoleń i działań ekologicznych, żeby wiedzieli jak coś takiego można zrobić w ich firmie”.

K1:

- „W pierwszej kolejności trzeba by uświadomić kadre i organizatorów szkoleń zawodowych, że są takie inicjatywy jak nauka obywatelska. Nie wszyscy w ogóle o tym słyszeli.”

Odpowiedzi włoskich uczestników:

Nauczyciel 1:

- „Dowolne medium: ważne jest, aby temat mógł do nich natychmiast przemówić. Pokazuję filmy dokumentalne, a potem proszę, żeby narysowali to, co ich najbardziej poruszyło. Daje im to szansę na wykształcenie w sobie wrażliwości i nawyku konfrontowania siebie i otaczającego świata”.

Nauczyciel 2:

- „Jeśli chodzi o nauczanie, każde narzędzie lub metodologia jest przydatna, po prostu znajdź odpowiedni tryb, aby wczuć się w uczniów i głęboko ich dotknąć”.

Nauczyciel 3:

- „Praktyczne przykłady, takie jak warsztaty i wycieczki terenowe”.

Nauczyciel 4:

- „Weźmy na przykład prawidłowe zachowanie i metodę burzy mózgów w celu podniesienia świadomości”.

Nauczyciel 5:

- „Praktyczne i konkretne przykłady poszanowania środowiska. Prawdziwe rozmowy i przykłady w rodzinie”.

**Co-funded by
the European Union**

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

**Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-
Na tych samych warunkach
(CC BY-NC-SA)**

Ta licencja pozwala innym remiksować, dostosowywać i budować na tym utworze w sposób niekomercyjny, pod warunkiem, że przypisują nam i udzielają licencji na swoje nowe dzieła na identycznych warunkach.

Zastrzeżenie:

Ten projekt otrzymał dofinansowanie z Unii Europejskiej. Treść raportu wyraża wyłącznie poglądy jej autora(ów). Komisja Europejska nie ponosi jakiegokolwiek odpowiedzialności za wykorzystanie informacji zawartych w publikacji.